

УДК 342.951

Касюн Ольга

Здобувачка вищої освіти факультету права, публічного управління і
менеджменту

Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла
Коцюбинського

Дзевелюк Марина

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління та
менеджменту

Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла
Коцюбинського

ПРИМИРЕННЯ СТОРІН В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Ключові слова: інститут примирення сторін, медіація, арбітраж, адміністративний процес.

Актуальність. Адміністративне судочинство покликане забезпечувати захист прав, свобод і законних інтересів учасників публічно-правових відносин. Водночас сучасні тенденції розвитку правової системи України, інтеграція у європейський правовий простір та поширення альтернативних способів вирішення спорів (ADR) підкреслюють важливість використання інституту примирення сторін у адміністративному процесі. Розгляд примирення як додаткового механізму врегулювання спорів стає важливим питанням для подальшого розвитку ефективного та сучасного адміністративного судочинства в Україні. Питання примирення сторін активно досліджуються вітчизняними та зарубіжними науковцями, які акцентують увагу на перспективності застосування цього інституту в адміністративному судочинстві та підкреслюють їх значення для підвищення ефективності захисту прав у публічно-правових відносинах. **Метою** дослідження є вивчення інституту

примирення сторін у адміністративному процесі, визначення основних викликів його застосування та окреслення перспектив розвитку цього механізму в умовах сучасного адміністративного судочинства України.

Слід враховувати, що примирення як процес і результат ґрунтується на положеннях Конституції України (ст. 3, 8, 13, 15, 19, 21–68 та інші положення), актах міжнародного права, зокрема Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практиці ЄСПЛ, які забезпечують захист прав і свобод людини в Україні та спеціальному законодавстві, підзаконних актах, що визначають повноваження органів публічної служби – сторін публічно-правових спорів. КАСУ, зокрема статті 190 та 262 передбачають можливість сторін врегулювати спір шляхом взаємних поступок на будь-якій стадії судочинства, а також під час виконання рішення. Суд затверджує умови такого примирення своєю ухвалою, яка припиняє провадження у справі, якщо вони не суперечать закону та не порушують права третіх осіб [2].

Одним із найвідоміших і водночас найефективніших способів мирного врегулювання спорів є медіація – переговорний процес за участю нейтрального посередника, що сприяє досягненню взаємовигідного рішення [3]. Медіація вирізняється добровільністю, конфіденційністю та високою результативністю, а також дозволяє сторонам зберегти контроль над процесом і результатом [6]. У сфері публічного управління (в адміністративному процесі) медіація може активно застосовуватись для врегулювання суперечок між: державними органами (напр. міжособистісні та трудові конфлікти), громадськістю (напр. при наданні державних послуг), бізнесом (напр. питання ліцензування господарської діяльності, тощо) та міжнародними партнерами (напр. міждержавні конфлікти), в сфері місцевого самоврядування: при вирішенні конфліктів з громадою (напр. земельні спори, будівництво, бюджет участі), при вирішенні внутрішніх конфліктів (напр. між депутатами, працівниками виконавчих органів, керівниками комунальних підприємств тощо), при участі у стратегічному плануванні (напр. для фасилітації комунікації між мешканцями, бізнесом і владою при розробці місцевих програм та стратегій розвитку), у

соціальних службах (напр. у справах щодо опіки над дітьми, конфліктів між сім'ями та інших спорах за участі муніципальних структур) тощо [7, с. 116-117].

Варто звернути увагу, що держава стимулює використання позасудового врегулювання спору шляхом застосування медіації та повертає 60% судового збору, сплаченого при поданні позовної, апеляційного або касаційної скарги [9].

Ключовим викликом ефективного позасудового врегулювання в адміністративному судочинстві є низька готовність учасників до позасудового врегулювання спорів, адже багато громадян очікують від суду саме «остаточного» рішення, не довіряючи примиренню як дієвому інструменту. Низький рівень правової обізнаності громадян та відсутність навичок ведення переговорів часто не дозволяють ефективно захищати свої інтереси під час медіації. З іншого боку суб'єкти владних повноважень також не завжди розглядають примирення як частину ефективного врядування. До того ж відсутність уніфікованих підходів та внутрішніх процедур щодо участі в медіації з боку державних установ призводить до формального або пасивного ставлення до цього механізму [4]. Інститут примирення у адміністративному судочинстві має значний потенціал, для досягнення якого важливо розвивати правову та інституційну базу для застосування альтернативних методів вирішення спорів [5], покращити навчання суб'єкти владних повноважень, суддів та медіаторів, а також проводити роз'яснювальну роботу серед учасників судового процесу [8, с. 115].

Висновки. Отже, ефективне впровадження інституту примирення в адміністративному процесі потребує не лише нормативного удосконалення, а й системного розвитку інституційної бази та уніфікованих процедур участі державних органів. Важливими є також підвищення кваліфікації суддів і медіаторів, а також активна роз'яснювальна робота серед учасників процесу для формування довіри до альтернативних способів вирішення спорів. Лише комплексний і цілеспрямований підхід дозволить реалізувати потенціал

примирення як дієвого механізму сучасного адміністративного судочинства в Україні.

Список використаних джерел.

1. Токарева К.С. Альтернативне вирішення адміністративно-правових спорів в Україні. *Наукові записки*. Серія: право. Вип. 8. URL: https://cusu.edu.ua/images/nauk_zapiski/pravo/8_spec_2020/77-83.pdf
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 06 липня 2005 р. №2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення 24.09.25)
3. Ф.-Й. Мемель. Медіація в адміністративному судочинстві України. URL: http://www.voas.gov.ua/upload/337_mediac2.pdf (дата звернення 24.09.25)
4. Литвинова К.А. Переваги та недоліки медіації та примирення сторін в адміністративному судочинстві
5. Сливка М.М. Ефективні засоби для реалізації примирення сторін в адміністративному судочинстві в Україні.
6. Про медіацію: Закон України від 16 листопада 2021р. №1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-IX#Text> (дата звернення: 24.09.25)
7. Дзевелюк М.В. Медіація як інструмент модернізації системи органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні. *Наукові перспективи*. Вип. № 6(60) 2025. С. 111-122.
8. Дзевелюк М.В., Дзевелюк А.В. Особливості використання медіації у підготовці юристів та публічних службовців в зво. *Медіація & Університети 1.0*: Матеріали Міжнар. наук.-практ.конф. 15 листопада 2024р., Чернівці: 2024. С. 113-117.
9. Про затвердження Порядку повернення (перерахування) коштів, помилково або надміру зарахованих до державного та місцевих бюджетів: наказ Міністерства фінансів від 3 вересня 2013 №787. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1650-13#Text> (дата звернення 24.09.25)